

مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز
دوره پانزدهم، شماره ۱، پائیز ۱۳۷۸، (پیاپی ۲۹)

بررسی و مقایسه پیشرفت علمی و وضعیت تحصیلی دانشجویان زن و مرد دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز

دکتر جمشید احمدی*
دانشگاه علوم پزشکی شیراز

چکیده

هدف از انجام این پژوهش، بررسی و مقایسه پیشرفت علمی و وضعیت تحصیلی دانشجویان زن و مرد دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز بوده است. بدین منظور ۶۰۰ نفر از دانشجویان پزشکی (۳۰۰ نفر مرد، ۳۰۰ نفر زن) به شکل نمونه‌گیری تصادفی گزینش شدند و نمره‌های آزمون جامع علوم پایه و پری اینترنی و آزمون بخش‌های بالینی این دو گروه با هم مقایسه گردید.

نتایج محاسبه‌های آماری، نشان می‌دهد:

- ۱- میانگین نمره آزمون جامع علوم پایه زنان ۱۳/۰۳ و مردان ۱۲/۹۷ است.
- ۲- میانگین نمره آزمون جامع پری اینترنی زنان ۱۲/۸۱ و مردان ۱۳/۱۵۸ است.
- ۳- میانگین نمره کتبی بخش بالینی زنان ۱۳/۰۶۶ و مردان ۱۲/۳۶ می‌باشد که تفاوت معنی‌داری است.
- ۴- میانگین نمره کل بخش بالینی زنان ۱۵/۹ و مردان ۱۵/۴۷۸ است. تفاوت اخیر نیز معنی‌دار است.
- ۵- در آزمون جامع علوم پایه: الف- چهارده درصد زنان و هفده درصد مردان نمره‌های ممتاز کسب کرده‌اند. ب- چهار درصد زنان و پنج درصد

مردان نمره‌های ضعیف داشته‌اند. ج- دو درصد زنان و دو درصد مردان نمره قبولی کسب نکرده‌اند.

۶- در آزمون جامع پری اینترنی: الف- نه درصد زنان و سیزده درصد مردان نمره‌های ممتاز داشته‌اند. ب- چهار درصد زنان و یک درصد مردان نمره‌های ضعیف داشته‌اند. ج- چهار درصد زنان و یک درصد مردان مردود شده‌اند.

۷- در آزمون بخش بالینی: الف- سی و یک درصد زنان و چهارده درصد مردان نمره‌های کتبی ممتاز کسب کرده که تفاوت معنی‌داری است. ب- هفتاد و دو درصد زنان و شصت و شش درصد مردان، نمره کل ممتاز به دست آورده‌اند. ج- هجده درصد زنان و شانزده درصد مردان نمره‌های ضعیف به دست آورده اما هیچ کدام نمره کمتر از ده نداشته‌اند.

نتیجه نهایی این است که در آزمونهای جامع پزشکی (علوم پایه و پری اینترنی) توانایی زنان و مردان تقریباً یکسان بوده است، اما بر اساس نمره‌های کل و کتبی بخش‌های بالینی، زنان برتری اندکی بر مردان داشته‌اند. همچنین درصد دانشجویان ممتاز در آزمونهای جامع پزشکی، تقریباً برابر بوده اما در آزمونهای کتبی بخش‌های بالینی درصد دانشجویان ممتاز زن از دانشجویان مرد فزونی‌تر است.

واژه‌های کلیدی: ۱- پیشرفت علمی ۲- وضعیت تحصیلی ۳- آزمون جامع سراسری علوم پایه ۴- آزمون جامع سراسری پری اینترنی ۵- نمره‌های بخش بالینی

۱. مقدمه

تاکنون پژوهشها و مطالعات گسترده‌ای در خارج و داخل ایران، پیرامون پیشرفت تحصیلی دانشجویان و دانش‌آموزان انجام شده است. به عنوان نمونه، می‌توان به پژوهشهای گسترده حسینی (۱۳۵۱، ۱۳۵۴، ۱۳۶۵، ۱۳۶۶) اشاره کرد.

مطالعات نیم قرن گذشته و خیزش‌های علمی، اجتماعی و فرهنگی باعث شده تا دیدگاه پیشگامان علوم پزشکی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی و نیز سایر مردم در مورد تفاوت‌های زن و مرد دگرگون شود و همبستگی زن و مرد بیشتر پذیرفته شود.

پژوهشهای انجام شده در دهه‌های ۱۹۴۰ و ۱۹۵۰ بیانگر پایین بودن انگیزه پیشرفت در زنان است. در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ نهضت آزادی زنان شکل منسجم‌تری به خود گرفت. در دهه ۱۹۸۰ عواملی چون تأثیر محیط و اجتماع بر انگیزه پیشرفت زنان، بیشتر از گذشته مورد توجه و بررسی قرار گرفت.

در مطالعات دهه اخیر، افزون بر پرداختن به ارتباط میان ویژگیهای شخصیتی زن و پیشرفت او، به عوامل دیگری چون امکانات محیطی و ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و

فرهنگی نیز توجه شده است. بر اساس پژوهشهای انجام شده در ایران، (شهر آرای، ۷۴ و ۱۳۷۲)؛ (شاملو، ۱۳۵۱) و (حسینی، ۱۳۷۶)، کارایی و پیشرفت تحصیلی زنان در بسیاری از موارد، فزونتر از مردان بوده است.

تاکنون پژوهشهای بسیاری پیرامون موفقیت زنان و مردان انجام شده که نتایج به دست آمده از بیشتر آنها بیانگر این مطلب است که از نظر پیشرفت تحصیلی، تفاوتی مشهود میان زنان و مردان وجود ندارد. به عنوان نمونه پژوهش انجام شده از سوی راسخ ارجمند، (۱۳۵۱) در دانشگاه تهران، نشان داد که: ۱- زنان همانند مردان از استعدادهای عالی برخوردارند. ۲- پیشرفت‌های تحصیلی و پیروزی‌های علمی دانشجویان زن همگام با کسب امتیازهای اجتماعی آنان رو به افزایش است. ۳- دانشجویان زن در بسیاری از رشته‌ها رتبه‌های ممتاز را به خویش اختصاص داده‌اند.

پژوهش کنونی نیز یکی از پژوهش‌هایی است که در دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز انجام شده و هدف از آن مقایسه پیشرفت علمی و وضعیت تحصیلی دانشجویان زن و مرد پزشکی بوده است.

۲. روش پژوهش

به منظور بررسی پیشرفت تحصیلی و علمی دانشجویان زن و مرد دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز ۶۰۰ نفر از آنان (۳۰۰ نفر مرد، ۳۰۰ نفر زن) به شکل نمونه‌گیری تصادفی، گزینش شدند تا نمره‌های این دو گروه با یکدیگر مقایسه شوند. در بخش نخست پژوهش ۲۰۰ نفر از دانشجویان (۱۰۰ نفر مرد، ۱۰۰ نفر زن) علوم پایه گزینش شده و نمره‌های آزمون جامع سراسری علوم پایه آنان در چهار مورد مقایسه شدند:

الف- مقایسه میانگین نمره‌ها

ب- تعداد و درصد افرادی که نمره‌های ممتاز ۱۵ و یا بیشتر کسب کرده‌اند

ج- تعداد و درصد افرادی که نمره‌های کمتر از ۱۰ کسب کرده‌اند

د- تعداد و درصد افرادی که مردود شده‌اند.

در بخش دوم پژوهش نیز ۲۰۰ نفر از دانشجویان (۱۰۰ نفر مرد، ۱۰۰ نفر زن) گزینش شده و نمره‌های آزمون جامع سراسری پرسی اینترنتی آنان در چهار مورد (نظیر بخش نخست پژوهش) مقایسه شدند.

در بخش سوم پژوهش ۲۰۰ نفر از دانشجویان بالینی (۱۰۰ نفر مرد، ۱۰۰ نفر زن) گزینش شده و نمره‌های بخش روان‌پزشکی آنان در شش مورد مقایسه گردید.

۱- میانگین نمره‌های کتبی.

۲- تعداد و درصد افرادی که نمره‌های آنها ۱۵ و یا بیشتر بوده است.

- ۳- تعداد و درصد افرادی که نمره‌های کتبی آنان کمتر از ۱۰ بوده است.
 ۴- میانگین نمره‌های کل.
 ۵- تعداد و درصد افرادی که نمره‌های کل آنها ۱۵ و یا بیشتر بوده است.
 ۶- تعداد و درصد افرادی که نمره‌های کل آنان کمتر از ۱۰ بوده است.
 در پایان بر روی داده‌های به دست آمده، محاسبه‌های آماری همانند: میانگین، انحراف معیار، مربع کای، درصد، آزمون تی و انجام شد.

۳. یافته‌ها

نتایج به دست آمده از این پژوهش، به زبان آماری در جدولهای زیر نمایش داده شده است.
 جدول شماره یک میانگین و انحراف معیار نمره‌های آزمون جامع علوم پایه را نشان می‌دهد. جدول شماره دو بیانگر میانگین و انحراف معیار نمره‌های آزمون جامع پری اینترنی است. جدول شماره سه به میانگین نمره‌های کل و کتبی بخش بالینی و انحراف معیار اختصاص دارد و جدول شماره چهار نشان دهنده نمره‌های آزمون جامع علوم پایه است. جدول شماره پنج بیانگر نمره‌های آزمون جامع پری اینترنی است و جدول شماره شش نمره‌های کل و کتبی بخش بالینی را نشان می‌دهد.

جدول ۱

میانگین و انحراف معیار نمره‌های آزمون جامع علوم پایه
 (مقایسه نمره‌های دانشجویان زن و مرد)

انحراف معیار	میانگین نمره	تعداد	میانگین و انحراف معیار	جنس
۱۸/۱۸	$۱۳۰/۳ \left(\frac{۱۳/۰۳}{۲۰} \right)$	۱۰۰		زنان
۱۹/۰۴	$۱۲۹/۷۴ \left(\frac{۱۲/۹۷}{۲۰} \right)$	۱۰۰		مردان

جدول ۲

میانگین و انحراف معیار نمره‌های آزمون جامع پری اینترنتی
(مقایسه نمره‌های دانشجویان زن و مرد)

انحراف معیار	میانگین نمره	تعداد	میانگین و انحراف معیار	
			جنس	
۱۵/۶۱	$۱۲۸/۱۴ \left(\frac{۱۲/۸۱}{۲۰} \right)$	۱۰۰	زن	
۱۵/۱۸	$۱۳۱/۵۸ \left(\frac{۱۳/۱۵۸}{۲۰} \right)$	۱۰۰	مردان	

$$P < .010$$

جدول ۳

میانگین و انحراف معیار نمره‌های کل و کتبی بخش بالینی (مقایسه نمره‌های
دانشجویان زن و مرد)

نمره کل		نمره کتبی		تعداد	میانگین و انحراف معیار	
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین		جنس	
۱/۶۱	۱۵/۹	۸/۳۹	$۱۳/۰۶۶ \left(\frac{۳۹/۲}{۶۰} \right)$	۱۰۰	زن	
۱/۵۶	۱۵/۴۷۸	۴/۷	$۱۲/۳۶ \left(\frac{۳۷/۰۹}{۶۰} \right)$	۱۰۰	مردان	

$$t = 1/884$$

$$P < .05$$

$$t = 1/886$$

$$P < .05$$

جدول ۴

نمره‌های آزمون جامع علوم پایه (مقایسه نمره‌های دانشجویان زن و مرد)

مردود		$\left(\frac{10}{20}\right) < 100$ نمره		$\left(\frac{15}{20}\right) \geq 150$ نمره		میزان نمره جنس
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
٪۲	۲	٪۴	۴	٪۱۴	۱۴	زنان
٪۲	۲	٪۵	۵	٪۱۷	۱۷	مردان

$$X^2 = 0.343$$

$$P > 0.05$$

جدول ۵

نمره‌های آزمون جامع پری اینترنی (مقایسه نمره‌های دانشجویان زن و مرد)

مردود		$\left(\frac{10}{20}\right) < 100$ نمره		$\left(\frac{15}{20}\right) \geq 150$ نمره		میزان نمره جنس
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
٪۴	۴	٪۴	۴	٪۹	۹	زنان
٪۱	۱	٪۱	۱	٪۱۳	۱۳	مردان

$$X^2 = 11.846$$

$$X^2 = 11.846$$

$$P < 0.02$$

$$P < 0.02$$

جدول ۶

نمره‌های کل و کتبی بخش بالینی (مقایسه نمره‌های دانشجویان زن و مرد)

کتبی		کل		کتبی		میزان نمره جنس
$\left(\frac{30}{60}\right) < 100$ نمره		≥ 15 نمره		$\left(\frac{45}{60}\right) \geq 150$ نمره		
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
٪۱۸	۱۸	٪۷۲	۷۲	٪۳۱	۳۱	زنان
٪۱۶	۱۶	٪۶۶	۶۶	٪۱۴	۱۴	مردان

$$X^2 = 0.184$$

$$X^2 = 8.28$$

$$P < 0.04$$

$$P < 0.005$$

۴. بحث و تفسیر

همان گونه که جدول شماره یک نشان می‌دهد میانگین نمرهٔ آزمون جامع علوم پایهٔ زنان ۱۳۰/۳ (بر اساس نمرهٔ ۲۰۰) و یا ۱۳/۰۳ (بر اساس نمرهٔ ۲۰) است و میانگین نمرهٔ مردان ۱۲۹/۷۴ است. این دو میانگین در همسنجی و مقایسهٔ با یکدیگر، تفاوتی ندارند و تقریباً مساوی هستند.

جدول شمارهٔ دو نشان دهندهٔ میانگین نمره‌های آزمون پری اینترنی زنان و مردان است. هر چند میانگین نمرهٔ دانشجویان مرد (۱۳۱/۵۸) از میانگین دانشجویان زن (۱۲۸/۱۴) بیشتر است، اما این تفاوت به مرز معنی‌داری نمی‌رسد ($t = 1/57$ و $p < 0/1$).

جدول شمارهٔ سه بیانگر میانگین نمره‌های کتبی و کل بخش بالینی است. بر بنیاد آنچه در جدول مشاهده می‌شود، میانگین نمرهٔ کتبی زنان ۳۹/۲ (بر اساس نمرهٔ ۶۰) یا ۱۳/۰۶۶ (از ۲۰) و میانگین نمرهٔ کتبی مردان ۳۷/۰۹ (بر اساس نمرهٔ ۶۰) یا ۱۲/۳۶ (از ۲۰) می‌باشد. نتیجهٔ آزمون تی نمایانگر برتری معنی‌دار میانگین نمره‌های زنان بر مردان است. ($t = 1/886$ و $p < 0/05$).

جدول یاد شده به روشنی نشان می‌دهد که در پهنهٔ نمره‌های کل نیز، برتری با زنان است. میانگین نمرهٔ کل زنان ۱۵/۹ و مردان ۱۵/۴۷۸ می‌باشد ($t = 1/884$ و $p < 0/05$). بر اساس یافته‌های جدول‌های یک و دو و سه، می‌توان بدین نتیجه دست یافت که توانایی زنان و مردان در آزمونهای جامع پزشکی (علوم پایه، پری اینترنی)، تقریباً همسنگ است و هیچ کدام بر دیگری برتری ندارد. اما در مورد نمره‌های کتبی و کل بخش بالینی، برتری با زنان است.

جدول شمارهٔ چهار، درصد دانشجویان ممتاز و ضعیف و نیز درصد دانشجویان مردودی را در آزمون جامع علوم پایه نشان می‌دهد. بر اساس آنچه در جدول آمده، چهارده درصد زنان و هفده درصد مردان نمره‌های ممتاز (۱۵۰) و یا بالاتر) کسب کرده‌اند؛ اما تفاوت یاد شده معنی‌دار نیست ($P > 0/05$ و $X^2 = 0/343$)، و چهار درصد زنان و پنج درصد مردان، نمره‌های ضعیف (کمتر از ۱۰۰) داشته‌اند. بر مبنای همین جدول دو درصد مردان و نیز دو درصد زنان نمرهٔ قبولی به دست نیآورده و مردود شده‌اند.

جدول شمارهٔ پنج درصد‌های یاد شده را در آزمون جامع پری اینترنی آشکار می‌سازد. بر بنیاد آنچه در جدول آمده، نه درصد زنان و سیزده درصد مردان، نمره‌های ممتاز به دست آورده‌اند، اما تفاوت یاد شده از نظر آماری معنی‌دار نیست. همچنین چهار درصد زنان و یک درصد مردان نمره‌های ضعیف کسب کرده‌اند که این تفاوت نیز، به مرزی معنی‌دار نمی‌رسد ($X^2 = 1/846$ و $P < 0/2$). بر اساس همین جدول می‌بینیم چهار درصد دانشجویان زن و یک

درصد دانشجویان مرد، مردود شده‌اند اما تفاوت یاد شده معنی‌دار نیست ($P < 0/2$)
 $(X^2 = 1/846)$.

جدول شماره شش بیانگر درصد نمره‌های ممتاز و ضعیف دانشجویان در آزمون کل و کتبی بخش بالینی است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود سی و یک درصد زنان و چهارده درصد مردان، نمره‌های کتبی ممتاز کسب کرده‌اند که تفاوتی معنی‌دار است ($P < 0/005$) و $(X^2 = 8/28)$. در پهنه نمره‌های کل، ۷۲٪ زنان و ۶۶٪ مردان، نمره‌های ممتاز به دست آورده‌اند. ۱۸٪ زنان و ۱۶٪ مردان نمره‌های ضعیف به دست آورده‌اند، اما هیچکدام از نمره کل کمتر از ده نداشته‌اند.

بر اساس داده‌های جدولهای شماره چهار، پنج و شش روشن می‌شود که درصد دانشجویان ممتاز، ضعیف و مردود در آزمونهای جامع علوم پایه و پری اینترنی در دو گروه زنان و مردان، تقریباً برابر بوده اما در آزمونهای کتبی بخش بالینی، درصد دانشجویان ممتاز زن، از دانشجویان ممتاز مرد فزونتر است.

۵. نتیجه گیری

هنوز در شیوه زندگی و روابط انسانها - چه زن و چه مرد - چراها و چگونه‌ها و نادانستگی‌های بسیاری وجود دارد. این آینده است که به یاری پیشرفت دانش، بویژه در پهنه پزشکی، فیزیولوژی، زیست‌شناسی، فیزیک، شیمی و ... پاسخ این چراها و چگونگی‌ها را خواهد داد و نزدیک است آن زمانی که پیشرفت دانش، اغلب نادانستگی‌ها را از میان ببرد و پرسش‌ها، پاسخی دقیق‌تر و روشن‌تر بیابند. به روزگار امروزیان و فرداییان، پوشش طبیعی تاریخ و روند دانش، پیوسته و درنگ‌ناپذیر به سوی نگرشی یگانه یعنی برابری تمامی انسانها - چه زن و چه مرد - پیش می‌رود. زنان از مردان و مردان از زنان بیگانه نیستند و زندگی مشترک دارند. در هم تنیدگی و به هم پیوستگی روابط و ویژگیهای مردان و زنان شرایطی را پدید می‌آورند که هر کدام را ملزم می‌کند تا حقوق دیگری را رعایت کند. این درست است که در برخی از زمینه‌ها مردان و در پارهای دیگر، زنان برتری دارند اما این هرگز بدان معنا نیست که یکی جنس اول و دیگری جنس دوم، یکی فراتر و دیگری فروتر باشد. تأکید مهم این است که انسانها اعم از زن و مرد فقط و فقط در شرایط مساوی و برابر می‌توانند به بهترین وجه خیزش‌های اجتماعی، فرهنگی و علمی را پدید آورند.

در پایان، طرح این پرسش، بایسته به نظر می‌رسد که آیا زمانی خواهد آمد که زنان در شرایطی مساوی با مردان قرار گیرند تا بتوانند نیروی واقعی اندیشه و آفرینندگی خویش را نشان دهند و به جایگاه حقیقی خود دست یابند؟ در این نیمه

راه باید گفت که اگر پیشرفت آنان را در درازنای تاریخ بنگریم، بدون هیچگونه تردید پاسخ مثبت است. با این همه هنوز راه بسیار است و پاسخ واپسین و نهایی را آینده خواهد داد.

منابع

حسینی، سیدعلی اکبر و رضویه، علی اصغر. (۱۳۵۱). *سنجش هوشی گروهی از دانش‌آموزان دبیرستانهای شیراز با استفاده از آزمون هوشی اوتیس، خرد و کوشش: فصلنامه دانشگاه شیراز، دوره اول، شماره اول، اردیبهشت، صص ۱۶-۱*.

حسینی، سیدعلی اکبر. (۱۳۵۴). *بررسی گزینش دانشجو در دانشگاه شیراز، خرد و کوشش، فصلنامه دانشگاه شیراز، تک نگاری شماره یک، صص ۸۰-۱*.

حسینی، سیدعلی اکبر و تشکری، عباس. (۱۳۶۵). *اثر مختصات فردی و خانوادگی بر هوش و پیشرفت تحصیلی گروهی از دانش‌آموزان دوره ابتدایی. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره اول، شماره دوم، بهار، صص ۷۲-۵۳*.

حسینی، سیدعلی اکبر. (۱۳۶۶). *بررسی برخی از ویژگی‌های پذیرفته شدگان دانشگاه شیراز در سال تحصیلی ۶۳-۶۲ و مقایسه نسبی آن با پذیرفته شدگان سال ۵۶-۱۳۵۵، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره دوم، شماره دوم، بهار، صص ۶۶-۲۹*.

حسینی، سیدعلی اکبر. (۱۳۶۷). *بررسی ارزشیابی عملکرد تحصیلی برخی از دانشجویان دانشگاه شیراز در دو مقطع قبل و بعد از انقلاب اسلامی ایران. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره چهارم، شماره اول، پاییز، صص ۲۹-۱*.

راسخ ارجمندی، مهری. (۱۳۵۱). *پژوهشی تطبیقی در وضع تحصیلی و پیشرفت علمی دختران و پسران دانش‌آموخته دانشگاه تهران. مجله روان‌شناسی، سال دوم، شماره چهارم، خرداد، صص ۱۵۵-۹۰*.

شهر آرای، مهرناز. (۱۳۷۲). *بررسی انگیزه پیشرفت زنان در تحقیقات روان‌شناسی از سال ۱۹۸۵ تا ۱۹۹۲. مقاله ارائه شده در کنفرانس زنان، تهران*.

شهرآرای، مهرناز. (۱۳۷۴). *انگیزه پیشرفت زنان: بررسی پژوهشها در نیم قرن اخیر*. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره یازدهم، شماره‌های اول و دوم، پاییز و بهار، صص ۱۴۲-۱۲۳.

شاملو، سعید. (۱۳۵۱). *رابطه انگیزه پیشرفت با خصوصیات عقلی و عاطفی در ایران*، مجله روان‌شناسی، شماره ۵، دی ماه، صص ۱۷۷-۱۶۸.



پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی